

НАУКОВЕ ЖИТТЯ**УДК 94(100):378(477.85)****Ігор Піддубний****Всесвітня історія як предмет викладання
та дослідження у Чернівецькому університеті
(20 – 30-і рр. XX ст.)**

Історія навчального закладу подібна до мозаїки, оскільки вона складається з частинок, що представляють історичне минуле його структурних одиниць. В цьому минулому є місце для питань, що торкаються окремих аспектів діяльності викладачів та науковців. Не складає винятку й історія Чернівецького університету, окремі аспекти якої потребують деякої деталізації.

Міжвоєнний період в історії Чернівецького університету вже знайшов своє відображення як у вітчизняній, так і зарубіжній історіографії. Якщо у румунській історіографії діяльність Чернівецького університету протягом 10 повоєних років була підсумована у статті Р.Кинді, то в радянський час діяльність університету у період 20-30-х рр. XX ст. знайшла відображення у колективній монографії „Чернівецький державний університет”, що вийшла друком 1975 р.¹ В цій праці поруч з аналізом навчальн та освітньої діяльності університету дано розгорнуту характеристику революційного руху та описано участь окремих студентів в ньому. Зваженішою і спрямованою на висвітлення наукової та освітньої діяльності закладу стала інша праця „Чернівецький університет. Сторінки історії”, видана до 120-ї річниці від заснування університету². Короткий історичний екскурс у минуле університету є і у виданні до 130-ї річниці існування навчального закладу³. Діяльності всіх факультетів Чернівецького університету у міжвоєнний період присвячено монографію М.Грігоровіца⁴. На тлі загальних робіт, в яких охоплювалися різні аспекти діяльності університету з’явилися роботи, де представлено окремі напрямки діяльності. Зокрема, питання вивчення та викладання стародавньої, античної і середньовічної історії у період з 1875 по 2000 р. розкриті у спільній статті В. Балуха та О.Масана⁵. Загалом у вітчизняній історіографії вже є певний наробок, що дозволяє говорити і про інтерес до власного минулого, і про потреби нових досліджень в даній галузі. Разом з тим існує потреба більш повного розкриття питання вивчення та викладання всесвітньої історії в Чернівецькому університеті.

© Піддубний І., 2009

Необхідність докладніше розкрити стан викладання всесвітньої історії, власне нової та новітньої історії, у Чернівецькому університеті та проаналізувати наукову діяльність його викладачів в даному напрямку зумовили появу такої статті. Джерелами для її написання послужили „Щорічники Чернівецького університету”, що видавалися у 20-30-х роках минулого століття й містили загальну інформацію про діяльність всіх структур навчального закладу.

Зміна статусу Чернівецького університету була пов’язана з включенням території Буковини до складу королівської Румунії та проведенням урядових заходів з його румунізації (перетворення на державний університет з румунською мовою викладання). Навчальний 1918-1919 рік став для університету перехідним. Навіть декан філософського факультету, професор Є. Герцог у 1919 р. вважав, що “доля німецького університету у Чернівцях, здається вирішена”. Влітку 1919 р. міністр-делегат Буковини Іон Янку Ністор оголосив, що студентам не румунської національності лекції читатимуть німецькою мовою і нею ж вони будуть складати іспити. Проте саме тоді завершувалася історія німецького університету. 25 липня 1919 р. на останньому засіданні академічного сенату німецького університету ректор професор В. Тарновський попросив з німецькими колегами, які побажали виїхати до Австрії. 30 серпня 1919 р. відбувся останній випуск німецького університету⁶.

Після того як було підписано Сен-Жерменський мирний договір з Австрією і остання відмовилася від колишнього герцогства Буковини на користь Румунії у Бухаресті прийняли рішення стосовно подальшої долі Чернівецького університету. 12 вересня 1919 р. король Румунії Фердинанд I підписав декретом - закон про реорганізацію університету у румунський⁷. На цей час університет мав опинитися у перехідному стані, який, згідно з інтерв’ю І. Я. Ністора газеті “Morgenblatt”, мав тривати 3 роки⁸.

Реорганізація університету мала і деякі складнощі, адже не вистачало викладачів-румунів для вирішення даного завдання. Та все ж таки вже впродовж 20-х років було створено належну систему викладання історії, в якій помітне місце відводилося всесвітній історії, тоді як основну роль відіграла історія румунів (як вітчизняна). Найтісніше до всесвітньої історії, в тому числі нової та новітньої, (в плані викладання) знаходився Р. Киндя. Окрім нього в даній галузі працював професор Т. Саучук-Севяну, який вів курс історії стародавнього світу, зокрема історії Стародавнього Риму. Курс історії Візантійської імперії вів В. Греку, а курс допоміжних історичних дисциплін вівся Н.Гремаде. Відповідне місце займали курси, що велися І. Ністором, А. Бокенцу⁹.

На виконання королівського рішення 24 жовтня 1920 р. у Синодальній залі резиденції митрополита Буковини відбулася інавгурація румунського університету, патроном якого став тодішній король Румунії. Згодом з 25 травня 1933 р. університет отримав ім'я короля Кароля II і назву "Alma mater Carolina Cernovicensis"¹⁰. Ректором реорганізованого університету став І. Ністор (1920-1921). Пізніше, у 1923 р. проведено нову реорганізацію університету: філософський факультет розділили на філософсько-філологічний та природничий. Філософсько-філологічний факультет (Facultatea de filosofie și literă) мав поділ на філософський, історичний та філологічний відділи. Історичний відділ факультету включав кафедри: історії румунів, античної історії, епіграфіки і греко-римських старожитностей, загальної історії, історії середніх віків, нової й сучасної історії, історії Південно-східних європейських країн, візантинознавства (до 1939 р.). До даного відділення належала і кафедра історії мистецтв, яка існувала на факультеті згідно з його "Регламентом".

Навчання на факультеті відповідало загальним вимогам до отримання вищої освіти. Таким чином, закінчивши 4 роки навчання студент міг претендувати на отримання ступеню ліценціата. Ще один рік навчання дозволяв претендувати на ступінь доктора. Повністю завершеним курс на спеціалізації з історії вважався після складення студентом серії річних іспитів, а саме з античної історії та епіграфіки; з історії середніх віків, нового часу та сучасності з складанням середньовічної латинської палеографії; історії румунів; іспит з історії мистецтв; іспиту з латинської та грецької мов; іспиту з археології та греко-римських старожитностей та іспиту з предмету за вибором, який мав відповідати майбутній спеціалізації. Такий підбір предметів був складений для студентів, що спеціалізувалися з всесвітньої історії.

Дещо іншим був курс у студентів, що спеціалізувалися з історії румунів. У цьому випадку вони мали складати іспити: з історії румунів з обов'язковим іспитом з румунської палеографії; іспит з античної історії; іспит з історії середніх віків, нового часу та сучасності; іспит з історії народів Південно-східної Європи; іспит з давньослов'янської мови з обов'язковим додатком слов'янської палеографії та слов'яно-румунської дипломатики; іспит з візантійської історії та філології; іспиту за вільним вибором. Річні іспити відбувалися двічі – з 1 по 20 червня та з 1 по 20 жовтня. Студенти, що не встигли скласти іспити могли це надолужити з 1 по 15 грудня. Завершував цикл навчання іспит на диплом ліценціата, який включав іспити з історії румунів, або з античної історії, або з нової та сучасної історії. Цей іспит відбувався письмово та усно. Для отримання ступеню доктора готувалася дисертація на оригінальну

тему та подавалася до екзаменаційної комісії. Остання складалася з п'яти осіб. Її головою був декан факультету, два члени були професори за спеціальністю і два – за суміжними спеціальностями. За іспит на отримання ступеня доктора сплачували 1300 лей. Для отримання ж диплому сплачували 160 лей¹¹.

На філософському факультеті, а згодом на факультеті філософсько-філологічному склався певний розподіл викладачів та велися відповідні курси і семінари. Так, на кафедрі історії Південно-східної Європи працював асистент, доктор філології Александру Бокенецу. У 1926-1928 рр. на факультеті діяло 5 семінарів, які вели: з античної історії – др. Т. Саучук-Севяну, з загальної історії – др. Р. Киндя, з історії Південно-східної Європи – др. А. Бокенецу, з історії румунів – др. І. Ністор та історії мистецтв – др. А. Тцігара-Самуркаш та Візантії – В. Грекул. Більша частина семінарів велася у будівлі по вулиці К. Томашука, 2 (сучасний корпус № 2 ЧНУ з виходом на вул. Г.Сковороди)¹².

У 1923-1924 н.р. на філософсько-філологічному факультеті курси з провідних історичних дисциплін читали титулований професор І. Ністор (історія румунів), Р. Киндя (загальна, середньовічна, модерна і сучасна історія), а також професор-суплеант Бокенецу А. (південно-східноєвропейська історія)¹³.

Професор І. Ністор, титулований професор кафедри історії румунів народився 1876 р. у Віковул де Сус повіту Радівці. У 1909 р. (22. березня) здобув у Відні титул доктора філософії, а у червні 1911 р. – звання приват-доцента (Відень). З 29 серпня 1912 р. він став агрегованим професором Чернівецького університету і з 9 травня 1914 р. – титулованим професором названого університету¹⁴.

Загалом І. Ністор вважався одним з відомих медієвістів, який займався історією Молдови, особливо стосунками політичними та комерційними із сусідами князівства. Проте, займаючись історією Буковини, вчений потрапив у пастку політиканства, що доводять, зокрема його роботи “Українська проблема в світлі історії” (1934) та “Задністровські румуни” (1925). Тим не менше це був талановитий історик і популяризатор історії румунів, в тому числі й буковинських. Популяризація наукових знань здійснювалася професором Ністором і через читання лекцій, і через проведення заходів. До речі один з них був організований істориком 8 листопада 1923 р. і присвячувався 200-літтю з дня смерті Дімітріє Кантеміра. Відбувся він у приміщенні Національного театру Чернівців у вигляді конференції, виступи на якій підтвердили значення Д. Кантеміра в “житті румунів”. З популярних лекцій, прочитаних у 1923-1924 н.р., відомі дві лекції професора Ністора – “Третє Воеводство” та “Константін Бринковяну” по 1 годині кожна¹⁵.

На семінарі, який вів в університеті І. Ністор студентами читалися реферати та рецензії на нові публікації, обговорювалися роботи ліцензіатів. Читалися та інтерпретувалися старі тексти з історії румунів та румунської держави. Різноманітною була лекційна робота історика. Зокрема, у 1933-34 н.р. професор І. Ністор мав читати курс “Епоха Дімітрія Кантеміра” та вести семінар з історії Румунів. Наступного 1934-1935 н.р. професор І. Ністор читав курс „Сучасна історія Румунії” та вів семінар з даної теми. У 1935-1936 н.р. професор І. Ністор читав курс “Історія відродження Румунії” та вів семінар з історії румунів¹⁶. У навчальному році 1936-1937 професор І. Ністор читав курс “Походження румунів”. Так, проф. І. Ністор розпочав читання курсу 26 листопада 1936 р. і давав його 3 години на тиждень. Слухали курс 124 студенти, з яких 54 навчалися на філософсько-філологічному і 84 на факультеті природничого. Матеріал було викладено на 25 лекціях. Забезпечувалося освоєння курсу і на 15 засіданнях семінару, участь в якому брали 124 студенти¹⁷.

Новий характер мав курс „Село та румунська держава”, який професор І. Ністор вів у 1937-1938 н.р. Основна увага у лекціях зверталася на походження села, міста, повіту і держави у румунів впродовж періоду з давніх часів до сьогодення. Належним чином висвітлювалися династії і румунські, і іноземні, які правила у Князівствах у період до малого (1859 р.) та великого (1918 р.) об’єднання. Даний курс того року прослухало 120 студентів філософсько-філологічного, теологічного та природничо-наукового факультетів (секція географії). На екзамені було лише 66 студентів. Окрім лекцій в курсі було дано і 25 семінарських занять, на яких обговорювалися різноманітні проблеми з історії румунів¹⁸.

У 1938-1939 н.р. професор І. Ністор читав курс “Особистості в історії румунів” (22 лекції), даючи окрім правителів давніх і середніх віків характеристику таких постатей, як В. Лупу, К. Бринковяну, Д. Кантемір, А. Маврокордат, Г.Гіка, Кароль І. Все це давалося у зв’язку з характеристикою відомих особистостей та політичних діячів з Османської імперії, Росії, Польщі та Угорщини. Велася істориком і робота з впорядкування документів з історії румунів¹⁹.

Публікації І.Ністора торкалися видання збірок документів, в яких відображалися дипломатичні акти, акти австрійські у період 1798-1812 рр., листування Короніні, а також російської (1853-1854) та австрійської (1854-1857) окупацій Дунайських Князівств²⁰. Професор І. Ністор, ведучи у 1936-1937 н.р. курс лекцій з історії румунів, готував до публікації звіти австрійських консульств у Яссах і Бухаресті за 1805-1810 рр., які планували видати у другій книзі ХІХ тому “Документів з історії румунів”. Ним же було підготовлено до

друку листування Короніні з князівствами у 1856-1857 рр., які мали вийти окремим томом об'ємом 1100 сторінок²¹.

Виконувалися професором й інші завдання, зокрема для міжнародної виставки у Парижі І. Ністор написав брошуру “Бессарабія і Буковина під румунським володарюванням”, яку видали французькою мовою і збиралися друкувати румунською. Як дійсний член Академії Румунії І. Ністор брав участь у публічних викладах у Чернівцях, Сучаві, Орадія, Клужі, Бухаресті з історії національного і культурного розвитку румунів²².

Проте безпосередньо предметом історії нового та новітнього часу (у нашому розумінні та у плані вивчення всесвітньої історії) займався професор Р. Киндя, титулований професор кафедри загальної історії, який народився 1886 р. у Аврігу, повіту Сибіу. У 1912 р. він отримав у Чернівецькому університеті ступінь доктора теології, а 1916 р. у Лейпцігу – ступінь доктора філософії. У 1916-1918 рр. був титулованим професором Педагогічно-теологічного інституту у Карансебеші. З 1919 р. – титулований професор кафедри загальної історії церкви на Теологічному факультеті, а з 1922 р. – титулований професор кафедри загальної історії Філософсько-філологічного факультету. Він же був першим деканом новоствореного факультету (1923-1924), а також ректором університету у 1925-1926 н.р.²³

Серед його 23 праць знайшли місце роботи з історії православної церкви, зокрема і у період Першої світової війни, життя та діяльність відомих румунських діячів краю, т.я. А. Гурмузакі, В. Репта та інші. На семінарі, який вів Р. Киндя основна увага приділялася проблемам методології історії, критиці та інтерпретації джерел, значення документів як історичних свідчень, питанням загальної історії, документам з історії міського життя. Обговорювалися на семінарі і праці Ф. Гота, А. Піренна, Н. Йорги та інших істориків. У навчальному році 1934 – 1935 рр. професор Р. Киндя вів семінар по кафедрі загальної історії і читав курс “Історичні джерела”. Наступного навчального року по кафедрі загальної історії професор Р. Киндя читав курс історії середніх віків. У 1936/37 н.р. титулований професор кафедри загальної історії Р. Киндя продовжував вести курс з історії середніх віків (IV-VIII ст. н.е.)²⁴.

У 1937-1938 н.р. Р. Киндя читав курс з історії середніх віків, охоплюючи і період раннього нового часу, таким чином розкриваючи історичні події періоду VI - XVI ст. На семінарі зі всесвітньої історії учасниками обговорювалися питання методології, зв'язків між всесвітньою та національною історією, аналізувати нові праці в румунській, французькій, німецькій, італійській та польській історіографії. Розкривалися питання історичної цінності документів

та якості історичних свідчень, а також обговорювалися джерела з історії міського життя у середні віки та сьогоденні²⁵.

У 1937-1938 н. р. професор Р.Киндя разом з професором Р.Сбієрою брав участь у іспитах на бакалавра в ліцеях у Чернівцях. По кафедрі загальної історії того року професор Р. Киндя вів курси “Культура XVIII ст.”, “Французька революція, Наполеон”, а також семінар із загальної історії. На семінарі з загальної історії у 1936 – 1937 н.р. обговорювалися питання з методології історії і зокрема, з джерельної бази, значення і типів джерел, критики джерел, інтерпретації джерел. Окрім цього на семінарі обговорювалися роботи французьких, німецьких, румунських істориків. Предметом обговорення були спогади А.Авереску про участь Румунії у війні (“*Notițe din războiu, 1916-1918*”)²⁶. На семінарі 1938-1939 н.р., який вів Р. Киндя, було обговорено і роботу Н. Йорги, видану французькою мовою у Бухаресті (1939) “Дипломатичне листування Кароля I”²⁷.

Паралельно з І.Ністором працював і його асистент по кафедрі історії румунів др. І. Корфус (1909-1981), асистуючи професору у його курсі „Походження румунів”. Посаду асистента в університеті він займав з 1936 р. і окрім проведення семінарських занять опікувався бібліотекою семінару, яка загалом нараховувала 3156 томів і періодично поповнювалася. Серед тем, на якими працював доктор історії І.Корфус була й “Бібліографія історії Румунів до 1500 р.”, теми румуно-польських стосунків у середні віки, історії сільського господарства і аграрних відносин у румунських землях до нового часу. Також публікації І. Корфуса стосувалися Мігая Хороброго (як результат опублікував працю “Міхай Хоробрий і поляки”) та Ієремії Мовіле²⁸.

По кафедрі історії румунів доцент Белан Т. читав курси “Діяльність бояр у суді молдавських господарів”, “Чини у суді молдавських господарів”, а також вів курс “Історія Буковини” у 1935-1936 та 1936-1937 н.р.²⁹ При цьому сам історик займався новою та новітньою історією Буковини, маючи ряд вагомих публікацій.

Кафедру історії Південно Східної Європи очолював А. Бокенецу (1889-1972), який читав курси по даній кафедрі і займався румуно-чеськими, румуно-польськими, румуно-російськими, румуно-болгарськими стосунками від їх зародження і до сьогодення (до часу дослідження). Серед них, зокрема, були навчальні курси “Відносини румунів з турками” (читався з проведенням семінару), “Румуно-польські стосунки” та “Історичні джерела”³⁰.

Як зазначалося вище професор І.Ністор вів лекції з популяризації історичних знань і у цьому йому допомагали інші викладачі факультету. Так, на початку 20-х років бажаючі могли прослухати двогодинну

лекцію викладача П. Анрі присвячену періоду французької революції („La Revolution française et les Etranges”). Пізніше він змушений був залишити факультет оскільки перебрався до Бухаресту і був іменований французьким урядом на посаду Генерального секретаря французької університетської місії у Румунії. Традиція читати лекції на історичну тематику та з актуальних питань сьогодення збереглася і у наступні роки. Зокрема, впродовж 1936 та 1937 рр. було проведено ряд наукових конференцій у Дорохої, Чернівцях, Сторожинці, Гура-Гуморі, Ботошанах, Римніку-Серат, Ватра-Дорней, Сучаві. Зокрема, 16 і 17 березня 1937 р. у Чернівцях було прочитано лекцію “Націоналістична Іспанія у боротьбі за існування” та “Війна в Іспанії в рамках Всесвітньої історії” (9 травня 1937 р., Ватра-Дорней). Знайомилися викладачі і студенти з поглядами на тогочасні події, слухаючи виклади гостей Чернівців та університету. Безумовно цікавою мала бути зустріч 28 лютого 1939 р., коли в університеті виступив з доповіддю на тему “Промисловість і проблема національної оборони у Великій Британії” адмірал К.В. Есборн³¹.

Свою роль у пропагуванні робіт чернівецьких істориків зіграла діяльність Інституту історії та мови при Чернівецькому університеті. Його незмінним директором від часу заснування і до 1940 р. залишався професор І.Ністор. Думка про створення такого закладу виникла після заснування „Фундації короля Фердинанда”, призначеної для пропагування вивчення історії та мови студентами Чернівецького університету. Щоправда, історичні, археологічні та лінгвістичні дослідження мали служити вивченню історичного минулого Румунії. На це призначався капітал фундації у сумі 300 тис. лей, який зберігався на депозиті у Регіональному банку. Прибутки на рахунку, що поповнювався завдяки Міністерству освіти дозволили думати про відкриття інституції, яка б виконувала вище зазначене завдання³².

Саме з метою заснування нової одиниці 4 грудня 1922 р. за участю Р.Кинді, В.Греку, Л.Мораріу, І.Ністора, А.Прокоповича було проведено засідання, на якому по дискусії прийняли рішення заснувати Інститут історії та мови при Чернівецькому університеті. Згідно з прийнятим статутом Інститут мав створити власну спеціалізовану бібліотеку, проводити наукові засідання, керувати науковими дослідженнями в історичній та філологічній галузях³³. Головою директорату було обрано І.Ністора, тоді як секретарем став Л.Мораріу. Серед активних членів опинилися І.Бачинські, А.Боканецу, Е.Херцог, О.Люція, Д.Мармелюк, Т.Саучук-Севяну, Р.Сбіера. Вже згодом 8 листопада 1923 р. голова директорату офіційно довів до відома деканату філологічно-філософського факультету установчий акт та статут Інституту, які були схвалені на засіданні

сенату університету з рекомендацією міністерству освіти про його затвердження. Останнє відбулося 5 лютого 1924 р. згідно з рішенням міністерства № 9921. У той проміжок часу поки вирішувалася остаточною доля Інституту його директорат обговорив питання про заснування власного друкованого органу і 2 січня 1924 р. прийняв рішення про видання бюлетеня „Codrul Cosminului”³⁴.

На засіданні директорату 28 лютого 1925 р. головою директорату на 1925 р. обрали І.Ністора, а секретарем В.Греку. Кооптовано було і нових членів В.Шесана, К.Бретеску, Д.Протопопеску, тоді як членами-кореспондентами стали Г.Нандріш, Н.Гремада, Т.Белан, С.Релі³⁵. Впродовж всього часу існування „Codrul Cosminului” склався сталий колектив його авторів, які працювали в галузі історії румунів, всесвітньої історії, історії церкви, історії Буковини, спеціальних історичних дисциплін.

21-27 серпня 1933 р. у Варшаві проходив VII Міжнародний конгрес історії, в якому взяли участь історики з 35 країн. Румунію представляли історики Н.Йорга, І.Ністор, Г.Балш, Г.Кантакузіно, І.Корой, В.Думітреску, К.Марінеску, П.Панайтеску, П.Сержеску, М.Голбан, К.Петрану та ряд інших. Урочисте відкриття конгресу відбулося у актовому залі Варшавської Політехніки і на ньому від Румунії виступив з доповіддю „Походження і розвитку національної ідеї у Південно-Східній Європі” Н.Йорга. Під час конгресу працювали 15 секцій, з яких саме XV займалася проблемами історії Східної Європи. Серед інших виступів була і доповідь І.Ністора „Польський Легіон у Кримській війні”, який пізніше було опубліковано мовою доповіді у „Codrul Cosminului”.

На засіданні від 19 травня 1934 р. секретар інституту В.Греку зробив повідомлення про те, що через брак коштів восьмий том бюлетеня вийде здвоєним у 1934 р. Разом з тим дане засідання пройшло із заслуховуванням доповідей. Серед них доповідь І.Ністора про міграції з Буковини до Молдови та з Молдови у Буковину під час австрійської окупації краю. Вчений зауважив переважання еміграції з Буковини над іміграцією до неї. Один виступ Т.Белана був присвячений смерті Будаї Делону, а інший кордону Молдови на Покутті у 1433 р. В.Греку зробив повідомлення про лист до Грігоре Гіка Вода від 26 грудня 1765 р. Цим же доповідачем було зроблено повідомлення про потребу фотокопіювання документів з минулого румунського народу.

Таким чином, у міжвоєнний період основну увагу в університеті приділяли вивченню історії румунів. Остання, будучи вранзівітчизняної історії, все ж викладалася у взаємозв'язку з всесвітньою історією. Саме історія румунів, зокрема історія Молдавського князівства, була в центрі досліджень істориків Чернівецького університету. Поруч з

нею всесвітня історія виглядала більше предметом викладання, хоча наукові публікації в рамках всесвітньої історії також мали місце. В процесі викладання чернівецькі історики мали змогу користуватися дослідженнями європейських колег, тоді як роботи істориків з СРСР знаходилися поза сферою вивчення і використання. Позитивним явищем була можливість викладачів університету публікувати результати своїх досліджень у власному виданні, а також брати участь у міжнародних конгресах істориків, що демонструвало визнання історичної школи Чернівецького університету.

Примітки:

¹ Cîndea R. *Învățământul superior // Zece ani de la unire. – Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1928. – P. 263-276; Чернівецький державний університет / Ред. кол. Червінський К.О. та ін. – Львів: Вища школа, 1975. – С.26 – 34.*

² Чернівецький університет: 1875 – 1995. Сторінки історії. – Чернівці, Рута, 1995. – С.73.

³ Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Імена славних сучасників / Упор. Струк Н., Матвійчук О. – К.: Світ успіху, 2005. – С.19 – 20.

⁴ Grigorovița M. *Universitatea din Cernăuți în perioada interbelică. – Suceava, 2005.*

⁵ Балух В., Масан О. Вивчення і викладання стародавньої, античної та середньовічної історії в Чернівецькому університеті (1875-2000 рр.) // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: 36. наук. праць. – Чернівці: Золоті литаври, 2000. – Т.3. – С. 5 – 17.

⁶ Чернівецький університет: 1875 – 1995. Сторінки історії. – Чернівці, Рута, 1995. – С. 73 -74.

⁷ Decret-lege 4091 pentru transformarea Universității germane din Cernăuți în Universitate românească din 23 Septembrie 1919 // Hamangiu C. *Codul General al României. – Vol. IX: Legi uzuale 1919 – 1922. – București, 1923. – P. 223.*

⁸ Чернівецький університет: 1875 – 1995. Сторінки історії. – Чернівці, Рута, 1995. – С. 74.

⁹ Балух В., Масан О. Вивчення і викладання стародавньої, античної та середньовічної історії в Чернівецькому університеті (1875-2000 рр.) // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: 36. наук. праць. – Чернівці: Золоті литаври, 2000. – Т.3. – С. 9 – 10.

¹⁰ Чернівецький університет: 1875 – 1995. Сторінки історії. – Чернівці, Рута, 1995. – С. 74-75; Grigorovița M. *Universitatea din Cernăuți în perioada interbelică. – Suceava, 2005. – P. 18.*

¹¹ Grigorovița M. *Universitatea din Cernăuți în perioada interbelică. – Suceava, 2005. – P. 126; Anuarul Universității din Cernăuți pentru anii de studii*

1926/1927 – 1927/1928. – Cernăuți, 1928. – P.161-163, 166-168, 171-173.

¹² Anuarul Universității din Cernăuți pentru anii de studii 1926/1927 – 1927/1928. – Cernăuți, 1928. – P. 185-186.

¹³ Anuarul Universității Regele Ferdinand I din Cernăuți. Anul de studii 1924/1925.- Cernăuți: Editura Universității, 1925. – P. 33-34.

¹⁴ Nistor I. Istoria Bucovinei. /Edițieși studiu bio-bibliografic de S.Neagoe. – București: Humanitas, 1991. – P. VI-IX.; Grigorovița M. Universitatea din Cernăuți în perioada interbelică. – Suceava, 2005. – P. 133.

¹⁵ Anuarul Universității Regele Ferdinand I din Cernăuți. Anul de studii 1923/1924. – Cernăuți, 1925. – P. 12. Також щодо цього періоду варто згадувати діяльність викладача П.Анрі та лекції з історії Візантії В Греку.

¹⁶ Anuarul Universității Regele Carol II din Cernăuți pe anii de studii 1933-1936. (Editat de Ion I.Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1937. – P. 87, 209, 349.

¹⁷ Anuarul Universității Regele Carol II-lea din Cernăuți pe anul de studii 1936-1937. (Editat de profesorul Ion I. Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1937. – P. 112-114.

¹⁸ Anuarul Universității Regele Carol al II-lea din Cernăuți pe anul de studii 1937-1938. (Editat de profesorul Ion I.Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1938. – P.242-243.

¹⁹ Anuarul Universității Regele Carol al II-lea din Cernăuți pe anul de studii 1938-1939. (Editat de profesorul Ion I.Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1939. – P. 137-138.

²⁰ Anuarul Universității Regele Carol al II-lea din Cernăuți pe anul de studii 1937-1938. (Editat de profesorul Ion I.Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1938. – P. 244; Grigorovița M. Universitatea din Cernăuți în perioada interbelică. – Suceava, 2005. – P. 133-134.

²¹ Anuarul Universității Regele Carol II-lea din Cernăuți pe anul de studii 1936-1937. (Editat de profesorul Ion I. Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1937. – P. 114.

²² Ibidem. – P. 115.

²³ Anuarul Universității Regele Carol al II-lea din Cernăuți pe anul de studii 1937-1938. (Editat de profesorul Ion I.Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1938. – P. 211-212; Grigorovița M. Universitatea din Cernăuți în perioada interbelică. – Suceava, 2005. – P. 135-136.

²⁴ Anuarul Universității Regele Carol II-lea din Cernăuți pe anul de studii 1936-1937. (Editat de profesorul Ion I. Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1937. – P. 117-118.

²⁵ Anuarul Universității Regele Carol al II-lea din Cernăuți pe anul de studii 1937-1938. (Editat de profesorul Ion I.Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1938. – P. 232-233.

²⁶ Anuarul Universității Regele Carol II-lea din Cernăuți pe anul de studii

1936-1937. (Editat de profesorul Ion I. Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1937. – P. 118-119.

²⁷ Anuarul Universității Regele Carol al II-lea din Cernăuți pe anul de studii 1938-1939. (Editat de profesorul Ion I. Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1939. – P. 122.

²⁸ Anuarul Universității Regele Carol II-lea din Cernăuți pe anul de studii 1936-1937. (Editat de profesorul Ion I. Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1937.– P. 11, 115. Anuarul Universității Regele Carol al II-lea din Cernăuți pe anul de studii 1937-1938. (Editat de profesorul Ion I. Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1938. – P. 244-245.

²⁹ Anuarul Universității Regele Carol II-lea din Cernăuți pe anul de studii 1936-1937. (Editat de profesorul Ion I. Nistor, rectorul universității).- Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1937. – P. 112.

³⁰ Ibidem. – P. 113, 141.

³¹ Ibidem. – P. 118-119; Англійський адмірал Усборн в Чернівцях // Час. – 1939. – 1 бер.

³² Prefață // Codrul Cosminului. Buletinul Institutului de istorie și limbă. – Anul I: 1924. – Cernăuți, 1925. – P. XII-XIV.; Чернівецький університет: 1875 – 1995. Сторінки історії. – Чернівці, Рута, 1995. – С. 85-86; Grigorovița M. Universitatea din Cernăuți în perioada interbelică. – Suceava, 2005. – P. 53.

³³ Prefață //Codrul Cosminului. Buletinul Institutului de istorie și limbă. – Anul I: 1924. – Cernăuți, 1925. – P. XIV- XV.

³⁴ Ibidem. – P. XV.

³⁵ Ibidem. – P. XVI.

³⁶ Al 7-lea Congres Internațional de Științe istorice //Codrul Cosminului. Buletinul Institutului de istorie și limbă. – Anul VIII: 1933-1934. – Cernăuți, 1934. – P. 527-528.

³⁷ Codrul Cosminului. Buletinul Institutului de istorie și limbă. – Anul VIII: 1933-1934. – Cernăuți, 1934. – P. 591- 592.

Игорь Пиддубный

Всемирная история как предмет преподавания и исследования в Черновицком университете (20-30-е гг. XX в.)

После включения Буковины в 1918 г. в состав Румынии на её территории проводились мероприятия изменившие характер учреждений образования, в т.ч. и университета. С 12 сентября 1919 г. немецкий университет в Черновцах был трансформирован в румынский и история преподавалась на Философско-филологическом факультете. Преподавание велось по двум направлениям – история румын и всемирная история. В рамках всемирной истории изучали древнюю, средневековую, новую и новейшую историю, а также византиноведение и другие исторические дисциплины. На первое

место выдвигалась история румын и особенно история Молдавского княжества и Буковины, которая изучалась как часть всемирной истории. Всемирная история была предметом преподавания и изучения в течение межвоенного периода и имела результатом ряд научных публикаций.

Igor Piddubnyy

**Universal History as subject of teaching and investigation
at Chernivtsi University at 1920 – 1930-th**

During the period between two World Wars Chernivtsi, as a whole Bucovina were a part of Kingdom Romania. Chernivtsi University since 1919 has become Romanian state university. History was a subject of teaching and learning at the Philosophy and Literature department. History of the Romanians has studied as native history. Also as a subject were studied Ancient History, Byzantium History and other subjects. Main interest of historians of that period was a History of Romanians, especially of Moldova Princedom, and History of Bucovina, which were studied as a part of Universal History. Universal History was mainly a subject of teaching at period between the two World Wars.

Надійшла до редакції 3.04.2009.